

Siber Mağdur Olmanın İnsani Değerler ve Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*

İshak BÜYÜKYILDIRIM**

Bülent DİLMAÇ***

Özet-Bu araştırma, siber mağdur olmanın insani değerler ve sosyodemografik değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişkisel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma evreni 2011–2012 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Pendik ilçesinde bulunan ortaöğretim okullarındaki farklı sınıflarında öğrenim görmekte olan öğrencilerden tesadüfi yöntemle seçilen 450’si erkek, 578’i kız olmak üzere toplam 1028 öğrenciden oluşmaktadır.

Çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin bazı kişisel bilgileri için “Kişisel Bilgi Formu”, öğrencilerin sahip oldukları değerleri belirlemek amacıyla “İnsani Değerler Ölçeği” (İDÖ) (Dilmaç, 2007) ve Siber mağdur olup olmadıklarını belirlemek için de “Siber Mağdurluk Ölçeği” (Arıca ve diğerleri, 2012), kullanılmıştır. Verilerin analizinde Korelasyon tekniği ve ANOVA, T-Testi kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizi SPSS 18. 00 paket programında yapılmıştır.

* Bu makale İshak Büyükyıldırım’ın “Siber Mağdur Olmanın İnsani Değerler ve Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisan tezinden üretilmiştir.

** Uzman, Milli Eğitim Bakanlığı Rehber Öğretmen-İstanbul

E-posta: byishak@hotmail.com

*** Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, A.K. Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

E-posta:bulentdilmac@gmail.com

İnsani değerler ve siber kurbanlık ilişkisinde anlamlı bir farklılık görünmektedir. Analiz sonuçları, siber kurbanlık ile sorumluluk, dostluk, barışçı olma, saygı, hoşgörü ve dürüstlük insani değerleri arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin var olduğunu göstermektedir. Siber kurbanlık puanlarında siber zorbalığa maruz kalma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. Siber kurbanlık puanlarının dağılımında cinsiyete, yaşa ve sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir.

Barışçı olma insani değer puanlarının siber zorbalığı kaç defa yapma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler- İnsani değerler, Siber zorbalık, Siber mağdurluk, Ergenlik

Giriş

İçinde bulunulan bilgi çağının en belirgin özellikleri arasında bilim, hızlı teknolojik değişimler ve küreselleşme sayılabilir. İletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte, “ulaşım-erişim” daha kolaylaşmıştır. Artan nüfus ve gereksinimlere cevap verebilmek için, her konuda, büyük kitlelerle iletişim kurma gereği doğmuştur. Bu kitlelerle ucuz ve etkili iletişim kurabilmenin önemli yollarından biri olarak, yeni iletişim teknolojilerinin kullanılması gündeme gelmiştir. İçinde bulunulan çağa iletişim çağı denmesinin ana nedenlerinden biri de, iletişim teknolojisindeki yeniliklerin günlük yaşama hızla girmesidir (Karasar, 2008).

Bilgi ve iletişim teknolojileri, özellikle internet, insanların her geçen gün artan bilgiye ulaşma, bilgiyi saklama ve paylaşma gereksinimine yanıt vermesi özelliği ile yaşamın vazgeçilmez bir parçası olmuştur (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitimde kullanılmaya başlanması ile bilgiye ulaşmadaki duvarlar yıkılmış, eğitim öğretim etkinliklerine yenilikler getirilmiştir. Özellikle internet, ergenler arasında arkadaştan arkadaşına dosya transferi, eğlence, araştırma, alışveriş ve okul arkadaşlarıyla iletişim (e-posta) ve sohbet için sıklıkla kullanılmaktadır (Beran ve Li, 2005). Ergenler arasında en sık kullanılan elektronik temelli iletişim araçları arasında cep telefonları, elektronik posta, MS ve IM, blog kullanımı, chat odaları, web sayfaları, online duyuru panoları sayılabilir (Campbell, 2005). Bu elektronik temelli, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yarattığı imkânların denetimsiz ve yasaksız kullanımı bazı olumsuzlukların doğmasına da neden olmaktadır (Li, 2005). Bu araçlarla kurulan iletişim, kimliğin gizlenebilmesi avantajı nedeniyle, kolay kurban seçimine olanak sağlamakta, küfür, hakaret, tehdit içeren kırıcı mesajların çok

sayıda kişiye hızla yayılmasını kolaylaştırmaktadır (Strom ve Strom, 2004). Bu olumsuzluklardan bir tanesi okullarda zaten önemli bir sorun olan akran zorbalığına yeni bir boyut kazandırmasıdır. Siber zorbalık, ya da elektronik zorbalık gibi değişik isimler verilen bu zorbalık türü, diğer ülkelerde oldukça yeni çalışılmaya başlanmış (Li, 2005), ülkemizde ise çalışmasına yeni başlanmasına rağmen kısa zamanda birçok araştırma yapılan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007).

Siber zorbalık, bir birey veya grubun bilgi ve iletişim teknolojilerini diğer bireylere zarar vermek amacıyla kötü niyetle ve tekrarlayan biçimde kullanması olarak tanımlanmaktadır (Belsey, 2008). Shariff (2008) ise, web siteleri, anlık mesajlaşma, bloglar, sohbet odaları, cep telefonları, elektronik posta ve kişisel çevrimiçi profiller aracılığıyla diğer bireylerin tehdit edilmesi, aşağılanması veya onlara cinsel içerikli resimler ve mesajlar gönderilmesi olarak tanımlamaktadır. Slonje ve Smith (2008)'e göre siber zorbalık, geleneksel zorbalığı içeren eylemlerin SMS, elektronik posta, cep telefonu kameraları ve internet yoluyla gerçekleştirilmesi olarak görülmelidir. Williams ve Guerra (2007) siber zorbalığı interneti, elektronik postayı ve blogları içeren iletişim araçlarının bireylere hakaret etmek, iftira atmak ve bireylerle alay etmek amacıyla kullanılması olarak tanımlamaktadır. Hinduja ve Patchin (2009) siber zorbalığı; bilgisayarların, cep telefonlarının ve diğer teknolojik araçların diğer bireylere zarar vermek amacıyla kasıtlı ve tekrarlayıcı biçimde kullanılması olarak tanımlamakta ve bir eylemin siber zorbalık olarak adlandırılabilmesi için kasıtlı biçimde gerçekleşmesi, tekrarlayıcı olması ve zarar verme amacı gütmesi gerektiğini belirtmektedir. Willard'a (2007) göre ise siber zorbalık, dijital teknolojinin diğer bireylere rahatsız edici mesajlar göndermek veya sosyal saldırganlık yapmak amacıyla kullanılmasıdır. Ayrıca Willard (2004), siber zorbalık türlerini şu şekilde sıralamaktadır: Çevrimiçi kavga etme (Flaming-bireyi aşağılayıcı, kaba bir mesajı doğrudan kendisine veya çevrimiçi gruplara gönderme), zarar verme (harassment-bireye sürekli olarak saldırganca mesajlar gönderme), iftira (denigration-bireyin saygınlığına zarar vermek için hakkında söylentiler çıkarma), başka bir kimliğe bürünme (impersonation-bireyi sıkıntıya sokacak, onu kötü gösterecek mesajları diğerlerine o birey adına gönderme), başkasının bilgilerini internet ortamında izinsiz kullanma (outing/trickery-bireyin utanmasına yol açacak kişisel sırlarını sanal ortamda paylaşma, fotoğraflarını ve videolarını başkalarına gönderme veya bireyi kişisel bilgilerini paylaşması konusunda kıskırtma), siber taciz (cyberstalking-mesaj kutuları, sohbet odaları gibi herkesin girebileceği alanları kullanarak bireyi tehdit veya taciz etme) ve dışlama (exclusion-bireyin sanal ortamdaki kasıtlı olarak dışlanması).

İnternetin eğitim-öğretim başta olmak üzere pek çok alanda sağladığı yararlar tartışılmazdır. Bununla birlikte her teknolojik gelişmede yaşandığı gibi görünen yararların yanı sıra teknolojinin kötüye kullanılmasından kaynaklanan sorunlar da ortaya çıkmaktadır. İnternet, cep telefonu, kısa mesaj servisi gibi iletişim araçları günlük yaşamı kolaylaştırmalarının yanında kötü niyetli kullanıcıların ellerinde diğer insanlara zarar veren araçlara dönüşmektedir. İsimli çağrılar, gizli kimlikle gönderilen yararsız (spam) e-postalar, hakaret ve tehdit içeren, bir kişi ya da grubu karalamak için e-posta ya da kısa mesajlar ile yayılan ses, görüntü ve metinler, virüslü e-postalar, tüm bu zararlı eylemlerin Siber Zorbalık adı altında tanımlanmasına neden olmuştur (Arıca, 2009). Bunların sonucu olarak siber zorbalığa maruz kalma ya da siber zorbalık yapma oranlarının arttığı gözlenmektedir (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Arıca ve diğerleri, 2008; Dilmaç, 2009; Peker ve Eroğlu, 2010; Çetin ve diğerleri, 2010; Eroğlu, 2011). Siber zorbalıkta saldırgan ile kurban arasında kişisel bir temas bulunmamasına rağmen, saldırıya uğrayan kişi psikolojik zarar görmektedir. Zorbalığa maruz kalan gençlerde depresyon, düşük benlik saygısı, korku, üzüntü, hayal kırıklığı, utanç vb. gibi duygular yoğun olarak görülmektedir (Hinduja ve Patchin, 2005). Tokunaga (2010) siber mağdurların yalnızlık, sosyal ilişki kuramama ve öfkeli davranışlarda bulunma gibi çeşitli sorunlarla boğuştuğunu ve siber zorbalığın sosyal ilişkiler üzerindeki etkisinin geleneksel zorbalıkla benzerlik gösterdiğini belirtmekte ve siber mağdurların da tıpkı geleneksel mağdurlar gibi olumlu sosyal davranışlar geliştiremediğinin altını çizmektedir. Siber zorbalıkla ilgili araştırmalar siber mağduriyetin bireyleri birçok yönden olumsuz etkilediğini göstermektedir. Siber zorbalığa maruz kalan kişilerde; depresyon, suç işleme, madde kullanımı artmıştır (Mitchell ve diğerleri, 2007). Beran ve Li (2005)'ye göre ise, öfke, kaygı, derse karşı motivasyon kaybı, akademik başarısızlık, okul devamsızlığı yaptıkları görülmüştür. Burgess-Proctor ve diğerleri (2010) tarafından siber mağdur kızlar üzerinde yapılan araştırmada kızların % 35'inin sinirlendiği, % 30'unun üzüldüğü ve % 41'inin hayal kırıklığı yaşadığı bulunmuştur. Benzer biçimde, Patchin ve Hinduja (2006) siber zorbalığa uğramış çocuklarda çoğunlukla kızgınlık ve üzüntünün yanı sıra dışlanmışlık ve çaresizlik duygularının da yoğun olarak yaşanabildiğini bildirmişlerdir. Ayrıca çocuk ve gençler sanal ortamda hayal güçlerinin etkisiyle yarattıkları karakterler aracılığı ile zorba davranışları oyun olarak kabul etmekte ve bu davranışlar için sorumluluk üstlenmemektedirler (Willard, 2006).

Bilgiyi üretmenin yanı sıra, üretilen bilginin insanın yararına yönelik kullanılması, insana ilişkin değerler açısından değerlendirilmesi içinde bulunduğumuz toplumun ve yaşadığımız çağın gelişmişlik derecesinin bir göstergesidir (Ang,

1996). Değerler insanların duygu, düşünce ve davranış boyutlarıyla yakından ilgilidir. Sosyal bilimciler değerlerin insan davranışlarını açıklamada temel bir öneme sahip olduğunu ifade etmektedir. Son birkaç yüzyıla baktığımızda değerler sosyal bilimlerin temel sorunlarından biri olmuştur. Son yıllarda sosyal bilimlerin çeşitli alanında çeşitli bilim dallarının bu konuyu bir araştırma konusu olarak ele aldıklarını görmekteyiz. Sosyologlar, sosyal psikologlar, antropologlar ve psikologları bu alanda araştırma yapan bilim adamları arasında gösterebiliriz (Kusdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

Bir toplumun yaşamında, her şey değerlere göre algılanır ve diğerleriyle karşılaştırılır. Bireyler, içinde yaşadıkları grup, toplum ve kültür değerlerini genellikle benimseyerek, bunları muhakeme ve seçimlerinde birer ölçüt olarak kullanırlar. Böylece daha iyi, daha doğru, daha uygun, daha güzel, daha önemli ve daha adil gibi genel yargılara varma olanağını elde ederler. Değerler toplumdaki normal ya da anormal davranışların belirlenmesinde önemli rol oynarlar. Bireysel tutum ve davranışlar, ahlaksal ve değerler, örf ve adetlerin içerdiği değerlerin etkisi altında kalır. Ancak bu değerler normlar içerisinde somutlaşır ve normlar aracılığıyla etkinlik kazanır. Zira daha genel ve soyut olan değerlere karşılık normlar, yaptırım güçleriyle toplumsal yaşamın belirgin bir unsurunu oluştururlar (Dilmaç ve diğerleri, 2009). Sosyalleşme süreci içerisinde öğrenilen değerler, toplumdan topluma ya da zamana bağlı olarak değişebilmektedir (Budak, 2005). En genel ifadesiyle dünyaya bir bakış, insanı algılayış, bugün ve yarın üzerine düşünüş şeklinde somutlaştırılabilecek olan değer kavramı ile ilgili tek ve ortak bir tanıma ulaşmak oldukça güçtür (Erinç, 1995). Güngör (1998) ve Dilmaç (2007), değeri, bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç olarak tanımlarken; Başaran (1992), değeri, bir nesne, işlem, fikir ve/veya eylemin örgüt içerisinde taşıdığı önemi belirleyen nitelik ve nicelik şeklinde tanımlamakta ve nesne, işlem, fikir ve/veya eylemin değerlendirilmesinde araç olarak kullanıldıklarını belirtmektedir. Erdem (2003), farklı bir bakış açısı getirerek belirli bir durumu diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlamaktadır. Şirin'e (1983) göre belli bir durum ve şartlara bağlı kalmaksızın, arzu edilen, yararlı görülen ve beğenilen şeyleri gösteren kıstaslar olarak da tarif edilebilir. Pang, (1996) ise bir değer, kişisel ya da davranışsal olarak tercih edilebilen bir davranış modu veya varlığın nihai durumuna olan ebedi bir inanç. Özgül ise (1994), değerlerin bir yandan bireysel tutum, davranış ve bilişsel süreçleri etkilediğini, diğer yandan toplumun kültürel kalıplarıyla etkileşimde bulunduğunu ve onları yansıttığını kabul etmektedir. Psikoloji, sosyoloji ve antropoloji gibi değer kavramı ile yakından ilgili disiplinlerde/bilim alanlarında geliştirilen yöntemler ve ulaşılan sonuçlar bakımından değer kavramının üze-

rinde büyük ölçüde tutarlılık kazanıldığı görülmektedir. Bireyin her davranışı dolaylı ya da dolaysız olarak değerler tarafından yönlendirilmektedir.

Bir toplumun fertlerini birbirine bağlayan ve toplumun devamını sağlayan unsurların başında değerler gelmektedir. Değerler, sosyal dayanışma oluşturarak toplumda uyulması gereken ortak davranış kalıplarını belirlemektedir. Bu bağlamda bir toplumun değerlerinde meydana gelen yozlaşma, o toplumun birlik ve beraberliğini olumsuz etkilemektedir (Yaman ve diğerleri, 2009).

Görüldüğü üzere gençler arasında farklı nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan zorbalık eğilim ve davranışları giderek siber ortamlarda da yaşanmaya başlamıştır. Siber zorbalığın yaygınlaşmasının bir sonucu olarak son yıllarda konu üzerindeki yabancı yazındaki bilimsel çalışma ve yayın sayısında hatırı sayılır bir artış meydana gelmiştir (Dempsey ve Storch, 2009; Hinduja ve Patchin, 2007; Hinduja ve Patchin, 2010; Hoff ve Mitchell, 2009; Shariff ve Gouin, 2005; Patchin ve Hinduja, 2006; Smith ve diğerleri, 2006; Smith ve diğerleri, 2008; Willard, 2007; Ybarra ve Mitchell, 2004a; Ybarra ve Mitchell, 2004b; Juvonen ve Gross 2008; Tokunaga 2010; Kowalski ve Limber, 2007). Türkçe yazında da paralel bir durum söz konusudur (Arıcak, 2009; Arıcak ve diğerleri, 2008; Dilmaç, 2009; Şahin ve diğerleri, 2010; Baker ve Kavşut, 2007; Topçu ve Erdur-Baker, 2007; Eroğlu ve diğerleri, 2011; Özdemir ve Akar, 2011; Yüksel, 2011; Yaman ve Peker, 2012). Bu nedenle, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de öğrenciler arasında giderek yaygınlaşan ve büyük bir kitlesel soruna dönüşme eğilimi gösteren siber zorbalığın ve siber mağdurluğun, farklı gruplarla yapılacak yeni çalışmalarla irdelenmesinin yazına ve uygulamaya katkı getirebileceği düşünülmektedir. Sonuç olarak bu araştırmanın temel amacı orta öğretim öğrencilerinden siber mağdur olmanın insani değerler ve sosyodemografik değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaca yönelik olarak şu sorulara yanıt aranmıştır.1. Öğrencilerin sahip olduğu İnsani değerler ile siber kurbanlık arasında bir ilişki var mıdır? 2. Öğrencilerin sahip olduğu siber mağdurluk ile cinsiyet değişkeni arasında bir farklılaşma var mıdır? 3. Siber kurbanlık puanları ile anne-baba eğitim durumu değişkeni arasında bir farklılaşma var mıdır? 4. Siber kurbanlığın siber zorbalığa kaç defa maruz kalma durumu değişkeni arasında bir farklılaşma var mıdır? 5. İnsani değerler puanlarının cinsiyete göre insani değerlerin (sorumluluk, dostluk, barışçı olma, saygı, dürüstlük, hoşgörü) arasında bir farklılaşma var mıdır? 6. İnsani değerler puanlarının anne eğitim durumu değişkeni arasında bir farklılaşma var mıdır? 7. Sorumluluk insani değer puanlarının anne eğitim durumu değişkeni arasında bir farklılaşma var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

2011–2012 akademik yılında İstanbul ili Pendik ilçesinde bulunan ortaöğretim okullarında okuyan öğrencilerinin siber mağdur olmanın insani değerler ve sosyodemografik değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişkisel tarama modeli uygulanmıştır. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Genel tarama modelleri ile tekil ya da ilişkisel taramalar yapılabilir. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2008). Araştırma verileri 2011-2012 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde İstanbul ili Pendik ilçesinde bulunan ortaöğretim okullarında öğrenim gören lise öğrencilerinden elde edilmiştir. Uygulama için önceden okullardan randevu alınarak araştırma kapsamına alınacak öğrenciler için uygun zaman ayarlanmıştır. Uygulama işlemi araştırmacı tarafından gruplar halinde sınıf ortamında gerçekleştirilmiştir. Uygulamadan önce öğrencilere araştırmanın amacı, kullanılan ölçme araçlarının nasıl cevaplanacağı konusunda gerekli ön bilgiler verilmiş ve gönüllülük esas alınmıştır. Veri toplama araçlarının uygulaması yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Ölçekler puanlanmadan önce gözden geçirilerek eksik işaretleme yapan ve içten yanıtlamadığı belirlenen katılımcıların formları araştırma verilerine dâhil edilmemiştir.

Çalışma Evreni ve Grubu

Çalışma grubu 2011–2012 akademik yılında İstanbul ili Pendik İlçesinde bulunan Ortaöğretim okullarında yer alan ortaöğretim öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu öğrenciler 5 farklı ortaöğretim (Alparslan Anadolu Lisesi, Pendik Anadolu Lisesi, Fatih Anadolu Lisesi, Kaynarca Şevket Sabancı Lisesi ve Pendik İTO Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi) ve bu ortaöğretimin 254 öğrenci (% 24,7) dokuzuncu sınıf, 152 öğrenci (% 14,7) onuncu sınıf, 294 öğrenci (% 28,5) on birinci sınıf ve 328 öğrenci (% 31,9) on ikinci sınıf seviyelerinde eğitim görmekte olanlardan tesadüfi yöntemle seçilmiştir. İlk aşamada ölçekler ayrı ayrı değerlendirilmiş, ölçekleri eksik ya da yanlış olan 10 öğrenci örneklemden çı-

karılmıştır. Bunun sonucunda çalışma grubu için 578 kız öğrenci 450 erkek öğrenci olmak üzere 1028 ortaöğretim öğrencisinin puanları değerlendirmeye alınmıştır

Veri Toplama Araçları

İnsani Değerler Ölçeği (İDÖ): Bu çalışmada, öğrencilerin insani değerlerini belirlemede, Dilmaç (2007), tarafından ortaöğretim düzeyindeki öğrenciler (er-genler) için geliştirilen “İnsani Değerler Ölçeği (İDÖ)” kullanılmıştır. Ölçekte, insani değerler süreci a. Sorumluluk (7 madde) b. Dostluk/Arkadaşlık (7 madde) c. Barışçı Olma (7 madde) d. Saygı (7 madde) e. Hoşgörü (7 madde) f. Dürüstlük (7 madde) olarak altı boyutta toplam 42 madde ile ölçülmektedir. Bu ölçek bireysel veya gruplar halinde uygulanabilen Likert tipi bir ölçektir. Ölçekteki maddeler beş basamaklı “Likert Tipi” (A: Hiçbir Zaman, B: Nadiren, C: Arası-ra, D: Sık Sık, E: Her Zaman) bir dereceleme ölçeği şeklinde ifade edilmiştir. Maddeler A:1- B:2- C:3- D:4- E:5 şeklinde puanlanmıştır. Puanların artması/azalması bireylerin insani değerlere daha fazla sahip olduğunu/olmadığını göstermektedir.

İDÖ’ nün güvenilirlik çalışması için iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alpha) hesaplanmıştır. 7 maddeden oluşan “Sorumluluk” alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı alfa: .73, 7 maddeden oluşan “Dostluk/Arkadaşlık” alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı alfa: .69,7 maddeden oluşan “Barışçı Olma” alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı alfa: .65, 7 maddeden oluşan “Saygı” alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı alfa: .67, maddeden oluşan “Dürüstlük” alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı alfa: .69 olarak hesaplanmıştır. 7 maddeden oluşan “Hoşgörü” alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı alfa: .70 ve 42 maddelik tüm ölçek için iç tutarlılık katsayısı ise alfa .92 bulunmuştur. Bu kararlılık katsayıları “Sorumluluk” için .73, “Dostluk/Arkadaşlık” için .91, “Barışçı Olma” için .80, “Saygı” için .88, “Dürüstlük” için .75, “Hoşgörü” için .79 olarak bulunmuştur. Ölçeğin tümü için kararlılık katsayısı: .87 bulunmuştur (Dilmaç, 2007).

Siber Mağduriyet Ölçeği: Bu çalışmada, öğrencilerin siber mağduriyetlerini belirlemede, Arıca ve diğerleri (2012), tarafından geliştirilen “Siber Mağduriyet Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, 24 maddeden oluşmaktadır ve 532 öğrenciden elde edilen veriler üzerinde yapılan istatistiksel analizlerde ölçeğin tek faktör yapısına sahip olduğu görülmüştür. Bu tek faktör toplam varyansın %30.17’sini oluşturmaktadır. Madde faktör yükleri .43 ile .67 arasında değişmektedir. Cronbach alfa katsayısı ise .89, test-tekrar-test korelasyonu ise .75 olarak bulunmuş-

tur. Elde edilen bu değerlerden ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu yargısına varılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu öğrencilere ilişkin sosyo-demografik bilgiler elde etmek amacıyla kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada veri toplama araçlarından elde edilen veriler SPSS 18.00 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ergenlere, İnsani Değerler Ölçeği ile Siber Mağduriyet Ölçeği puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Tekniği uygulanmıştır. Ergenlerin sahip oldukları değerler ile maruz kaldıkları siber zorbalıkların sosyodemografik değişkenler açısından farklılaşmanın belirlenmesine yönelik de, Tek Yönlü Varyans Analizi ile Bağımsız T testi tekniği kullanılmıştır.

Bulgular

Tablo 1: İnsani Değerler İle Siber Kurbanlık Arasındaki İlişkileri Gösteren Korelasyon Değerleri

	Sorumluluk	Dostluk	Barışçı Olma	Saygı	Hoşgörü	Dürüstlük
Siber Kurbanlık	-.089**	-.076*	-.153**	-.149**	-.109**	-.117**

*p< .05 **p< .01

Yukarıdaki tablo incelendiğinde siber kurbanlığın insani değerlerle arasındaki korelasyon değerleri; sorumluluk için $r = -.09$, dostluk için $r = -.08$, barışçı olma için $r = -.15$, saygı için $r = -.15$, hoşgörü için $r = -.11$ ve dürüstlük için $r = -.12$ düzeyindedir. Analiz sonuçları, siber kurbanlık ile sorumluluk, dostluk, barışçı olma, saygı, hoşgörü ve dürüstlük insani değerleri arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin var olduğunu göstermektedir ($p < .05$).

Tablo 2: Siber Kurbanlık Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	T	P
Erkek	450	27.18	4.76	-1.579	.115
Kız	578	26.75	3.91		

* p< .05

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, siber kurbanlık aritmetik ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda, erkek ve kız öğrencilerin aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t = -1,579$; $p > .05$).

Tablo 3: Siber Kurbanlık Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	f, x ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları					
	Yaş	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Siber Kurbanlık	14	11	28.18	6.69	G. Arası	75.369	6	12.558	.675	.670
	15	167	26.69	4.10	G. İçi	18982.912	1021	18.592		
	16	225	26.64	3.96	Genel	19058.261	1027			
	17	384	27.13	4.34						
	18	216	27.05	4.67						
	19	19	26.53	3.38						
	20	6	28.17	4.67						

* $p < .05$

Siber kurbanlığın yaş değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, yaş değişkenine göre siber kurbanlığın anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir ($p > .05$).

Tablo 4: Siber Kurbanlık Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	ANOVA Sonuçları									
	Sınıf	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Siber Kurbanlık	9	254	27.03	4.53	G. Arası	17.804	3			
	10	152	26.84	3.93	G. İçi	19040.457	1024	5.935		
	11	294	27.09	4.49	Genel	19058.261	1027	18.594	.319	.812
	12	328	26.79	4.14						

* $p < .05$

Siber kurbanlığın sınıf değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, sınıf değişkenine göre siber kurbanlığın anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir ($p > .05$).

Tablo 5: Siber Kurbanlık Puanlarının Siber Zorbalığa Maruz Kalma Durumu Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

Siber Zorbalığa Maruz Kalma	N	\bar{X}	Ss	t	P
Evet	167	30.94	5.18	14.364	.000
Hayır	861	26.16	3.64		

* $p < .05$

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, siber kurbanlık aritmetik ortalamalarının siber zorbalığa maruz kalma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda, evet ve hayır diyen öğrencilerin aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t = 14,364$; $p < .05$). Bu sonuca göre, siber zorbalığa maruz kaldığını ifade eden öğrencilerin siber kurbanlık puan ortalamaları ($x = 30,94$) siber zorbalığa maruz kalmadığını ifade eden öğrencilerden ($x = 26,16$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Siber Kurbanlık Puanlarının Siber Zorbalığa Kaç Defa Maruz Kalma Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Kaç Defa	N	\bar{X}	Ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Siber Kurbanlık	0	859	26.16	3.65						
	1	46	29.22	3.63	G. Arası	3461.972	5	692.394	45.37	.000
	2	36	30.25	5.20	G. İçi	15596.288	1022	15.261		
	3	25	31.12	4.71	Genel	19058.261	1027			
	4	11	31.09	6.25						
	5 ve üstü	51	32.69	5.87						

* $p < .05$

Tablo 7: Siber Kurbanlık Puanlarının Siber Zorbalığa Kaç Defa Maruz Kalma Durumu Değişkenine Göre Anlamlı Şekilde Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Kaç Defa Maruz Kalma (Siber Kurbanlık)	Ortalama Fark	Standart Hata	P	
0	1	-3.05441*	.59120	.000
	2	-4.08702*	.66458	.000
	3	-4.95702*	.79258	.000
	4	-4.92793*	1.18536	.004
	5 ve üstü	-6.52329*	.56302	.000
1	0	3.05441*	.59120	.000
	2	-1.03261	.86928	.923
	3	-1.90261	.97066	.573
	4	-1.87352	1.31113	.843
	5 ve üstü	-3.46888*	.79434	.002
2	0	4.08702*	.66458	.000
	1	1.03261	.86928	.923
	3	-.87000	1.01702	.981
	4	-.84091	1.34582	.996
	5 ve üstü	-2.43627	.85037	.146
3	0	4.95702*	.79258	.000
	1	1.90261	.97066	.573
	2	.87000	1.01702	.981
	4	.02909	1.41342	1.000
	5 ve üstü	-1.56627	.95376	.747
4	0	4.92793*	1.18536	.004
	1	1.87352	1.31113	.843
	2	.84091	1.34582	.996
	3	-.02909	1.41342	1.000
	5 ve üstü	-1.59537	1.29867	.912
5 ve üstü	0	6.52329*	.56302	.000
	1	3.46888*	.79434	.002
	2	2.43627	.85037	.146
	3	1.56627	.95376	.747
	4	1.59537	1.29867	.912

*p< .05

Siber kurbanlığın siber zorbalığa kaç defa maruz kalma durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, siber zorbalığa kaç defa maruz kalma durumu değişkenine göre siber kurbanlığın anlamlı bir farklılaşma gösterdiği tespit edilmiştir (F= 45,37; p< .05). Siber zorbalığa kaç defa maruz kalma durumuna ilişkin farkın kaynağını bulmak için yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre, siber zorbalığa hiç maruz kalmayan öğrencilerin siber kurbanlık puan ortalamalarının (x= 26,16), 1 defa (x= 29,22), 2 defa (x= 30,25), 3 defa (x= 31,12), 4 defa (x= 31,09) ve 5 ve üstü defa (32,69) siber zorbalığa maruz kalan öğrencilerinkinden

anlamli olarak daha düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca, siber zorbalığa 1 defa maruz kalan öğrencilerin siber kurbanlık puan ortalamalarının ($x= 29,22$), 5 ve üstü ($x= 32,69$) defa kalan öğrencilerinkinden anlamli olarak daha düşük olduğu bulunmuştur ($p< .05$).

Tablo 8: Siber Kurbanlık Puanlarının Siber Zorbalık Yapma Durumu Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

Siber zorbalık Yapma	N	\bar{x}	Ss	t	P
Evet	96	30.39	6.14	8.544	.000
Hayır	930	26.57	3.90		

* $p< .05$

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, siber kurbanlık aritmetik ortalamalarının siber zorbalık yapma durumu değişkenine göre anlamli bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda, evet ve hayır diyen öğrencilerin aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamli bulunmuştur ($t= 8,544$; $p< .05$). Bu sonuca göre, siber zorbalık yaptığını ifade eden öğrencilerin siber kurbanlık puan ortalamaları ($x= 30,39$) siber zorbalık yapmadığını ifade eden öğrencilerden ($x= 26,57$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Siber Kurbanlık Puanlarının Siber Zorbalığı Kaç Defa Yapma Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Kaç Defa	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Siber Kurbanlık	0	925	26.57	3.91						
	1	18	29.11	5.47	G. Arası	1353.589	5			
	2	12	28.83	5.18	G. İçi			270.718		
	3	10	28.60	5.32	Genel	17704.672	1022	17.324	15.627	.000
	4	11	31.55	6.90		19058.261	1027			
	5 ve üstü	52	30.96	6.37						

* $p< .05$

Tablo 10: Siber Kurbanlık Puanlarının Siber Zorbalığı Kaç Defa Yapma Durumu Değişkenine Göre Anlamlı Şekilde Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Kaç Defa Yapma (Siber Kurbanlık)		Ortalama Fark	Standart Hata	P
0	1	-2.53706	.99053	.256
	2	-2.25928	1.20928	.625
	3	-2.02595	1.32329	.800
	4	-4.97140*	1.26238	.009
	5 ve üstü	-4.38748*	.59319	.000
1	0	2.53706	.99053	.256
	2	.27728	1.55114	1.000
	3	.51111	1.64158	1.000
	4	-2.43434	1.59289	.801
	5 ve üstü	-1.85043	1.13823	.755
2	0	2.25928	1.20928	.625
	1	-.27778	1.55114	1.000
	3	.23333	1.78213	1.000
	4	-2.71212	1.73738	.786
	5 ve üstü	-2.12821	1.33296	.769
3	0	2.02595	1.32329	.800
	1	-.51111	1.64158	1.000
	2	-.23333	1.78213	1.000
	4	-2.94545	1.81858	.758
	5 ve üstü	-2.36154	1.43718	.746
4	0	4.97140*	1.26238	.009
	1	2.43434	1.59289	.801
	2	2.71212	1.73738	.786
	3	2.94545	1.81858	.758
	5 ve üstü	.58392	1.38131	.999
5 ve üstü	0	4.38748*	.59319	.000
	1	1.85043	1.13823	.755
	2	2.12821	1.33296	.769
	3	2.36154	1.43718	.746
	4	-.58392	1.38131	.999

*p< .05

Siber kurbanlığın siber zorbalığı kaç defa yapma durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, siber zorbalığı kaç defa yapma durumu değişkenine göre

siber kurbanlığın anlamlı bir farklılaşma gösterdiği tespit edilmiştir ($F= 15,627$; $p< .05$). Siber zorbalığı kaç defa yapma durumuna ilişkin farkın kaynağını bulmak için yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre, siber zorbalığı 4 defa ($x= 31,96$) ve 5 ve üstü defa ($x= 30,96$) yapan öğrencilerin siber kurbanlık puan ortalamalarının siber zorbalığı hiç yapmayan öğrencilerinkinden ($x= 26,57$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p< .05$).

Tablo 11: İnsani Değerler Puanlarının Siber Zorbalığa Maruz Kalma Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Değerler	Maruz Kalma	N	\bar{X}	Ss	T	P
Sorumluluk	Evet	167	25.71	4.13	-1.812	.070
	Hayır	871	26.35	4.14		
Dostluk	Evet	167	28.51	4.81	-.314	.754
	Hayır	870	28.63	4.51		
Barışçı Olma	Evet	166	24.98	4.49	-3.449	.001
	Hayır	870	26.27	4.38		
Saygı	Evet	166	26.34	4.77	-2.047	.041
	Hayır	871	27.15	4.63		
Hoşgörü	Evet	167	23.01	3.57	-.247	.805
	Hayır	870	23.09	3.56		
Dürüstlük	Evet	167	26.10	3.44	-1.287	.198
	Hayır	871	26.46	3.38		

* $p< .05$

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, insani değerler aritmetik ortalamalarının siber zorbalığa maruz kalma değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda, siber zorbalığa maruz kalan ve kalmayan öğrencilerin aritmetik ortalamalar arasındaki fark barışçı olma ($t= -3,449$; $p< .05$) ve saygı ($t= -2,047$; $p< .05$) değerleri için anlamlı bulunurken; sorumluluk ($t= -1,812$; $p> .05$), dostluk ($t= -,314$; $p> .05$), hoşgörü ($t= -,247$; $p> .05$) ve dürüstlük ($t= -1,287$; $p> .05$) değerleri için ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre, siber zorbalığa maruz kalan

öğrencilerin barışçı olma değeri puan ortalamaları kalmayanlara göre daha yüksek; saygı değeri puan ortalamalarının ise daha düşük olduğu görülmüştür.

Tablo 12: İnsani Değerler Puanlarının Siber Zorbalığa Kaç Defa Maruz Kalma Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Kaç Defa	N	\bar{X}	Ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Sorumluluk	0	869	26.35	4.14						
	1	46	26.00	3.81	G. Arası	127.165	5			
	2	36	26.33	3.20	G. İçi	17642.169	1032	25.433		
	3	25	25.76	3.57	Genel	17769.334	1037	17.095	1.488	.191
	4	11	23.90	3.70						
	5 ve üstü	51	25.27	5.18						
Dostluk	0	868	28.63	4.51						
	1	46	28.89	4.13	G. Arası	83.550	5			
	2	36	29.25	4.04	G. İçi	21459.057	1031	16.710		
	3	25	28.52	5.55	Genel	21542.608	1036	20.814	.803	.548
	4	11	28.82	3.87						
	5 ve üstü	51	27.49	5.58						
Barışçı Olma	0	868	26.28	4.38						
	1	46	25.48	4.26	G. Arası	312.096	5			
	2	36	25.36	3.89	G. İçi	19953.950	1030	62.419		
	3	25	24.80	4.85	Genel	20266.046	1035	19.373	3.222	.007
	4	11	23.18	4.26						
	5 ve üstü	50	24.60	4.95						
Saygı	0	869	27.17	4.62						
	1	46	27.02	4.34	G. Arası	183.954	5			
	2	35	26.51	4.45	G. İçi	22280.621	1031	36.791		
	3	25	26.28	5.37	Genel	22464.575	1036	21.611	1.702	.131
	4	11	24.64	4.11						
	5 ve üstü	51	25.76	5.29						
Dürüstlük	0	869	26.47	3.38						
	1	46	26.63	3.42	G. Arası	72.291	5			
	2	35	26.47	2.71	G. İçi	11739.576	1032	14.458		
	3	25	26.16	3.22	Genel	11811.866	1037	11.376	1.271	.274
	4	11	25.18	4.26						
	5 ve üstü	51	25.43	3.56						
Hoşgörü	0	868	23.09	3.56						
	1	46	22.43	3.40	G. Arası	18.121	5			
	2	36	23.47	3.79	G. İçi	13042.675	1031	18.121		
	3	25	23.48	3.80	Genel	13133.283	1036	12.651	1.432	.210
	4	11	20.82	4.67						
	5 ve üstü	51	23.42	2.96						

* $p < .05$

İnsani değerlerin siber zorbalığa kaç defa maruz kalma durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, siber zorbalığa kaç defa maruz kalma durumu değişkenine göre insani değerlerin (sorumluluk, dostluk, saygı, dürüstlük ve hoşgörü) anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir ($p > .05$).

İnsani değerlerin siber zorbalığa kaç defa maruz kalma durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, barışçı olma insani değerinde anlamlı bir farklılaşma vardır ($F = 3,222$; $p < .05$).

Tablo 13: İnsani Değerler Puanlarının Siber Zorbalık Yapma Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Değerler	Yapma Durumu	N	\bar{x}	Ss	T	P
Sorumluluk	Evet	96	25.48	4.89	-1.897	.058
	Hayır	940	26.32	4.05		
Dostluk	Evet	96	27.58	4.95	-2.329	.020
	Hayır	939	28.72	4.51		
Barışçı Olma	Evet	96	23.85	5.26	-5.197	.000
	Hayır	938	26.29	4.27		
Saygı	Evet	96	25.65	5.64	-3.045	.002
	Hayır	939	27.16	4.52		
Hoşgörü	Evet	96	22.74	3.62	-.972	.331
	Hayır	939	23.11	3.56		
Dürüstlük	Evet	96	25,65	3,83	-2,303	,021
	Hayır	940	26,48	3,32		

* $p < .05$

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, insani değerler aritmetik ortalamalarının siber zorbalık yapma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda, siber zorbalık yapan ve yapmayan öğrencilerin aritmetik ortalamalar arasındaki fark dostluk ($t = -2,329$; $p < .05$), barışçı olma ($t = -5,197$; $p < .05$) ve saygı ($t = -3,045$; $p < .05$) ve dürüstlük ($t = -2,303$; $p > .05$) değerleri için anlamlı bulunurken; sorumluluk ($t =$

-1,897; $p > .05$), hoşgörü ($t = -.972$; $p > .05$) değerleri için ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre, siber zorbalık yapmayan öğrencilerin dostluk, barışçı olma, saygı ve hoşgörü değeri puan ortalamaları siber zorbalık yapan öğrencilerinkine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 14: İnsani Değerler Puanlarının Siber Zorbalığı Kaç Defa Yapma Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Kaç Defa	N	\bar{X}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Sorumluluk	0	935	26.32	4.06						
	1	18	24.94	4.80	G. Arası	130.784	5			
	2	12	26.00	3.86	G. İçi	17638.551	1032	26.157	1.530	.178
	3	10	27.30	3.59	Genel	17769.334	1037	17.092		
	4	11	23.82	3.03						
	5 ve üstü	52	25.65	5.41						
Dostluk	0	934	28.71	4.52						
	1	18	27.72	5.94	G. Arası	125.310	5			
	2	12	28.58	5.11	G. İçi	21417.298	1031	25.062	1.206	.304
	3	10	27.80	3.55	Genel	21542.608	1036	20.773		
	4	11	26.55	4.70						
	5 ve üstü	52	27.65	4.74						
Barışçı Olma	0	933	26.32	4.23						
	1	18	23.61	4.67	G. Arası	728.249	5			
	2	12	24.00	4.92	G. İçi	19537.797	1030	145.650	7.678	.000
	3	10	23.40	6.93	Genel	20266.046	1035	18.969		
	4	11	21.09	3.81						
	5 ve üstü	52	24.29	5.68						
Saygı	0	934	27.17	4.50						
	1	18	25.22	5.87	G. Arası	288.697	5			
	2	12	24.58	3.78	G. İçi	22175.878	1031	57.739	2.684	.020
	3	10	26.50	4.48	Genel	22464.575	1036	21.509		
	4	11	23.82	4.77						
	5 ve üstü	52	26.35	6.43						
Dürüstlük	0	935	26.48	3.32						
	1	18	26.00	4.14	G. Arası	109.433	5			
	2	12	25.92	3.09	G. İçi	11702.433	1032	21.887	1.930	.087
	3	10	27.60	2.67	Genel	11811.866	1037	11.340		
	4	11	24.82	4.96						
	5 ve üstü	52	25.37	3.64						

Hoşgörü	0	934	23.12	3.55	G. Arası G. İçi Genel	62.515 13070.766 13133.283	5 1031 1036	12.503 12.678	.986	.425
	1	18	23.61	3.84						
	2	12	21.92	2.91						
	3	10	21.50	4.55						
	4	11	22.09	2.66						
	5 ve üstü	52	22.81	3.79						

*p< .05

İnsani değerlerin siber zorbalığı kaç defa yapma durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda siber zorbalığı kaç defa yapma durumu değişkenine göre barışçı olma (F= 7,678; p< .05) ve saygı (F= 2,684; p< .05) değerleri anlamlı bir farklılaşma gösterirken; dostluk (F= 1,206; p> .05), sorumluluk (F= 1,530; p> .05), dürüstlük (F= 1,930; p> .05) ve hoşgörü (F= ,986; p> .05) insani değerlerinin ise siber zorbalığı kaç defa yapma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir.

İnsani değerlerin siber zorbalığı kaç defa yapma durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, saygı insani değerinde anlamlı bir farklılaşma görülmesine rağmen (F= 2,684; p< .05), farkın kaynağını bulmak için yapılan Scheffe testi sonuçlarında anlamlı bir farka rastlanılmamıştır (p> .05)

Tablo 15: Barışçı Olma İnsani Değer Puanlarının Siber Zorbalığı Kaç Defa Yapma Durumu Değişkenine Göre Anlamlı Şekilde Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Kaç Defa Yapma (Barışçı Olma)	Ortalama Fark	Standart Hata	P	
0	1	2.71043	1.03641	.234
	2	2.32154	1.26533	.644
	3	2.92154	1.38463	.487
	4	5.23063*	1.32089	.008
	5 ve üstü	2.03308	.62058	.058
1	0	-2.71043	1.03641	.234
	2	-.38889	1.62313	1.000
	3	.21111	1.71776	1.000
	4	2.52020	1.66681	.808
	5 ve üstü	-.67735	1.19105	.997

2	0	-2.32154	1.26533	.644
	1	.38889	1.62313	1.000
	3	.60000	1.86483	1.000
	4	2.90909	1.81801	.767
	5 ve üstü	-.28846	1.39482	1.000
3	0	-2.92154	1.38463	.487
	1	-.21111	1.71776	1.000
	2	-.60000	1.86483	1.000
	4	2.30909	1.90297	.916
	5 ve üstü	-.88846	1.50388	.997
4	0	-5.23063*	1.32089	.008
	1	-2.52020	1.66681	.808
	2	-2.90909	1.81801	.767
	3	-2.30909	1.90297	.916
	5 ve üstü	-3.19755	1.44541	.430
5 ve üstü	0	-2.03308	.62058	.058
	1	.67735	1.19105	.997
	2	.28846	1.39582	1.000
	3	.88846	1.50388	.997
	4	3.19755	1.44541	.430

* $p < .05$

Barışçı olma insani değerine ilişkin farkın kaynağını bulmak için yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre, 4 kez siber zorbalık yapan öğrencilerin barışçı olma değeri puan ortalamaları ($x = 21,09$) hiç siber zorbalık yapmayan öğrencilerin barışçı olma değeri puan ortalamalarından (26,32) anlamlı olarak daha düşük olduğu bulunmuştur.

Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde, siber mağdur olmanın insani değerler ve sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi ile elde edilen bulgular literatür kapsamında tartışılmış ve yorumlanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular göre;

İnsani değerler ile siber kurbanlık puanlarına göre ilişki görülmektedir. Analiz sonuçları, siber kurbanlık ile dostluk, barışçı olma, saygı, arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin var olduğunu göstermektedir. Siber kurban olan öğrencilerin sorumluluk, dostluk, barışçı olma, saygı, hoşgörü ve dürüstlük insani değerlere siber kurban olmayanlara oranla daha az sahip oldukları görülmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre siber kurbanlık puanlarının cinsiyete göre dağılımında anlamlı bir farklılık görünmemektedir. Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre sanal zorbalığa maruz kalanların cinsiyete göre bir fark göstermediği, daha önce yapılan araştırmaların sonucuyla (Li, 2006; Slonje ve Smith, 2008; Syts, 2004; Williams ve Guerra, 2007) paralellik gösterdiği belirlenmiştir. Sanal mağdurluk ile cinsiyet arasındaki ilişkileri inceleyen bazı araştırmalarda sanal zorbalığa maruz kalma açısından kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Li, 2006; Slonje ve Smith, 2008; Williams ve Guerra, 2007; Peker ve diğerleri, 2012). Bazı araştırmalarda da sanal zorbalığa maruz kalma türleri açısından kızlar ve erkekler arasında farklılıklar olduğu görülmüştür. Slonje ve Smith (2008) ergenlerle yaptıkları bir araştırmada kızların en çok e-posta yoluyla sanal zorbalığa maruz kaldıkları görülürken, Smith ve diğerleri (2006) de yazılı mesaj ve telefon konuşması yoluyla kızların erkeklerden daha fazla sanal zorbalığa maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Topçu ve Erdur-Baker (2007) tarafından yapılan bir başka araştırmada ise erkeklerin sohbet odası ve MSN’de sanal zorbalığa maruz kalma olasılıklarının daha fazla olduğu rapor edilmiştir. Bu araştırmada hem sanal zorbalık yapma hem de sanal zorbalığa maruz kalma türleri (internet, SMS, MSN, forum, sohbet odaları vb.) ayrı ayrı incelenmemiştir. Araştırmada elde edilen bulgu sanal mağdurluk ile cinsiyet ilişkileri açısından paralellik göstermektedir.

Araştırmamızda elde edilen bir diğer bulgu ise siber kurbanlık puanlarının dağılımında yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Alanda yapılan diğer araştırmalara bakıldığında da yaş değişkeninin siber mağdurluk üzerinde bir etkisi olmağı görülmektedir (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007). Yaş arttıkça akran zorbalığına uğrama oranları azalmakta, fiziksel zorbalık daha az uygulanmakta ve dolaylı yollarla yapılan zorbalık daha fazla yaşanmaktadır (Ortega ve diğerleri, 2009; Rigby, 2007; Şirvanlı-Özen, 2006). Farklı yaşlardaki öğrencilerin zorbalığa uğrama oranlarına bakıldığında yaş büyüdükçe mağdur olma oranının da azaldığı görülmektedir (Atik, 2006; Fekkes ve diğerleri, 2005; 2005; Kapçı, 2004; Nansel ve diğerleri, 2001; Pişkin, 2005a; Totan, 2008; Wolke ve diğerleri, 2001). Ergenlerin siber kurbanlık puanlarının yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemesi örnekleme oluşturan bireylerin yaş aralığının dar olmasından kaynaklanabilir. Yapılan araştırmalara bakıldığında yaşça daha büyük olan öğrencilerin cep telefonu ve internete ulaşmaları daha kolay olduğundan sanal zorbalık olaylarının da yaşla birlikte artacağı yönünde görüşler bulunmakla beraber (Campbell, 2005; Ybarra ve Mitchell, 2004) sanal zorbalığa maruz kalmada yaşa bağlı olarak anlamlı bir farklılık olmadığını rapor eden

araştırmalar da bulunmaktadır (Katzner ve diğerleri, 2009; Smith ve diğerleri, 2008; Smith ve diğerleri, 2006). Bu bağlamda yapılan araştırmalarda yaşça daha küçük olan ergenlerin sanal zorbalık olayları karşısında daha savunmasız olmalarına sebep olarak; internet konusunda daha deneyimsiz olmaları, sanal zorbalıkla başa çıkma ve sanal ortamdan gelen tehditleri doğru bir biçimde değerlendirme becerilerinden yoksun olmaları gösterilmiştir (Ybarra ve diğerleri, 2006; Williams ve Guerra, 2007).

Siber kurbanlık puanlarının dağılımında sınıf değişkenine göre anlamlı bir fark görülmemektedir. Erdur-Baker ve Kavşut, (2007)'un yaptığı araştırmaya göre de sınıf değişkenine bağlı olarak siber kurbanlığın değişmediği bulunmuştur. Smith ve diğerlerinin (2005) 11-16 yaş arası ve Slonje ve Smith'in (2008) 12-20 yaş arası ergenlerle yaptıkları araştırmalar, sanal zorbalık gösterme açısından sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını ortaya koymuştur. Bulunan bulgular da bu araştırma bulgularıyla tutarlıdır. Bu araştırmalar dışında diğer araştırmalarda bu araştırma sonuçları ile paralellik gösterdiği ve siber zorbalığın sınıf düzeylerine göre farklılık göstermediği şeklinde sonuçlara ulaşılmıştır (Akar, 2011; Bayar, 2010; Burnukara, 2009; Slonje ve Smith, 2008; Williams ve Guerra, 2007; Ybarra ve diğerleri, 2006; Özdemir ve diğerleri, 2005). Bazı araştırmalarda siber zorbalığa maruz kalma ile sınıf düzeyi açısından bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (Katzner ve diğerleri, 2009; Özdemir ve Akar, 2011; Smith ve diğerler, 2006; Smith ve diğerleri, 2008), bazı araştırmalar ise siber zorbalığa maruz kalma oranlarının üst sınıflarda alt sınıflardan daha yüksek olduğu şeklindedir (Burnukara, 2009; Campbell, 2005; Kowalski ve Limber, 2007; Ybarra ve Mitchell, 2004).

Araştırma bulgularına göre siber kurbanlık puanlarının dağılımında siber zorbalığa maruz kalma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. Dilmaç (2009), tarafından yapılan araştırmaya göre sanal mağdurların oranı, sanal zorbaların oranından yüksektir.

Çalışmanın başka bir sonucunda siber kurbanlığın siber zorbalığa kaç defa maruz kalma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma gösterdiği tespit edilmiştir. En az bir kez ya da daha çok kez siber zorbalık yapmış olan öğrencilerin hiç yapmamış öğrencilere göre bu davranışları sergileme konusunda daha bilgili ve deneyimli olmaları bu tür siber zorba davranışlarını gösterme sıklıklarını artırabilmektedir (Serin, 2012). Raskauskas ve Stoltz (2007) 13- 18 yaşlarındaki öğrencilerin yaklaşık yarısının siber mağdur olduğunu ve her beş öğrenciden birinin de siber zorba olduğunu rapor etmiştir. Başka bir araştır-

mada Patchin ve Hinduja (2006), 18 yaş altındaki gençlerde her dokuz kişiden birinin siber zorbalık yaptığını, her üç kişiden birinin de siber zorbalığa maruz kaldığını tespit etmiştir. Li (2007) yaptığı çalışmada ise üç öğrenciden birinin siber mağdur, beş öğrenciden birinin ise siber zorba olduğunu saptamıştır. Dilmacı (2009), üniversite öğrencilerinin yaklaşık dörtte birinin en az bir kere siber zorbalık yaptıklarını, yarısının ise hayatlarında en az bir kere siber zorbalığa maruz kaldıklarını bulmuştur. Bir başka çalışmada (Arıca ve diğerleri, 2008) üç öğrenciden birinin siber zorbalık yaptığı bulgulanmıştır. Topçu (2008), lise öğrencilerinin yaklaşık yarısının siber zorbalık yaptığını belirlemiştir. Erdur-Baker ve Kavşut (2007) 'un araştırması bilgi ve iletişim teknolojilerini sık sık kullanan 14-19 yaşındaki her dört öğrenciden birinin siber zorbalık yaptığını, her üç öğrenciden birinin de siber zorbalığa maruz kaldığını rapor etmiştir. Benzer bir araştırma da Arıca (2009) üniversite öğrencilerinin beşte birinin hayatında en az bir kez siber zorbalık yaptığını, yarısının da en az bir kez siber mağdur olduklarını dile getirmiştir. Siber kurbanlık puanları, siber zorbalık yapma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermektedir. Siber zorbalık yaptığını söyleyen öğrencilerin aynı zamanda siber kurban oldukları görülmektedir. Siber zorbalığı az yaptığını söyleyen öğrencilerin ise daha az siber kurban oldukları görülmektedir. Türkiye'de ve diğer ülkelerde yapılan araştırmalarda da olduğu gibi (Arıca ve diğerleri, 2008; Erdur-Baker, 2010; Topçu ve diğerleri, 2008; Patchin ve Hinduja, 2006; Li, 2005; Stys, 2004; Beran ve Li, 2005; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Ybarra ve diğerleri, 2007) öğrencilerin siber zorbalık davranışlarını uyguladıkları ve siber zorbalık davranışlarına maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgu barışçı olma insani değer puanlarının siber zorbalığı kaç defa yapma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. İnsani değerler puanlarının siber zorbalığa maruz kalma durumuna göre siber zorbalığa maruz kalan ve kalmayan öğrencilerin aritmetik ortalamalar arasındaki fark barışçı olma ve saygı değerleri için anlamlı bulunurken; sorumluluk, dostluk, hoşgörü ve dürüstlük değerleri için ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Siber zorbalığa kaç defa maruz kalma durumu değişkeninde insani değerler (sorumluluk, dostluk, saygı, dürüstlük ve hoşgörü) puanlarının anlamlı bir etkisi görülmemektedir. İnsani değerler puanlarının siber zorbalık yapma durumuna göre dostluk, barışçı olma ve saygı değerleri için anlamlı bulunurken; sorumluluk, hoşgörü ve dürüstlük değerleri için ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bu sonuca göre, siber zorbalık yapmayan öğrencilerin dostluk, barışçı olma ve saygı değerini daha çok

önem verirken siber zorbalık yapan öğrencilerin dostluk, barışçı olmak ve saygı değerine daha az önem verdikleri görülmektedir. İnsani değerler puanlarının siber zorbalığı kaç defa yapma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Barışçı olma insani değer puanlarının siber zorbalığı kaç defa yapma durumu değişkenine göre daha çok siber zorbalık yapan öğrencilerin, daha az siber zorbalık yapan öğrencilere oranlara daha az barışçı olma eğiliminde oldukları görülmüştür.

Kaynakça

- Arıca, O. T., Siyahhan, S., Uzunhasanoğlu, A., Sarıbeyoğlu, S., Çıplak, S., Yılmaz, N. ve diğerleri. (2008). Cyberbullying among Turkish adolescents. *Cyberpsychology and Behavior*, 11(3), 253-261.
- Arıca, O. T. (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 34, 167- 184.
- Arıca, O. T. (2011). Siber Zorbalık: Gençlerimizi Bekleyen Yeni Tehlike. *Kariyer Penceresi (Fatih Üniversitesi Aylık Bülteni)*, 2(6),10-12.
- Arıca, O. T., Tanrikulu, T. ve Kınay, H. (2012). Siber Mağduriyet Ölçeği'nin İlk Psikometrik Bulguları. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 1-6.
- Bacanlı, H. (2002). *Değer Tercihleri: Psikolojik Kavram Analizleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Beran, T. ve Li, Q. (2005). Cyber-Harassment: A study of a new method for an old behavior. *Journal of Educational Computing Research*, 32, 265-277.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi Ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sınanması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Dilmaç, B. (2009). "Psychological needs as a predictor of cyber-bullying: A preliminary report on college students. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 9(3), 1291-1325.
- Dilmaç, B., Ertekin, E. ve Yazıcı, E. (2009). Değer Tercihleri ve Öğrenme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 27-47.
- Dilmaç, B., Deniz, M. ve Deniz, M. E. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları İle Değer Tercihlerinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 9-24.

- Dılmaç, B., Bozgeyikli, H. ve Çıkılı, Y. (2008). Öğretmen Adaylarının Değer Algılarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 69-91.
- Erdur-Baker, Ö. ve Kavşut, F. (2007). Cyberbullying: a newface of peerbullying. *Eurasian Journal of Educational Research*, 27, 31-42.
- Erdur-Baker, Ö. (2010). Cyberbullying and its correlation to traditional bullying, gender and frequent and risky age of internet mediated communication tools. *New Media and Society*, 12(1), 109-125.
- Eser, A. (2012). *İlköğretim Öğrencilerinin İnsani Değer Düzeyleri İle Çevresel Tutumları Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Hinduja, S. ve Patchin, J. W. (2006). *Cyberbullying emotional and psychological consequences*. Erişim: 21.07.2013, <http://cyberbullying.us/category/educators/>
- Kapçı, E. G. (2004). İlköğretim Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Türünün ve Sıklığının Depresyon, Kaygı ve Benlik Saygısıyla İlişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 1-13.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (18. bs.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kowalski, R. M. ve Limber, S. P. (2007). Electronic bullying among middle school students. *Journal of Adolescent Health*, 41, 22-30.
- Li, Q. (2005). *New bottle but old wine: A research of cyberbullying in schools. Computers in Human Behavior*.
- Mehmedoğlu, A. U. (2006). *Gençlik, Değerler ve Din: Küreselleşme, Ahlak ve Değerler*. Y. Mehmedoğlu ve A. U. Mehmedoğlu (Ed.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Patchin, J. W. ve Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the schoolyard: A preliminary look at cyberbullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4(2), 148-169.
- Pişkin, M. (2002). Okul Zorbalığı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler Ve Alınabilecek Önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(2), 531-562.
- Serin, H. (2012). *Ergenlerde Siber Zorbalık / Siber Mağduriyet Yaşantıları ve Bu Davranışlara İlişkin Öğretmen ve Eğitim Yöneticilerinin Görüşleri*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Slonje, R. ve Smith, P. K. (2008). Cyberbullying: another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, 49, 147-154.
- Smith, P., Mahdavi, J., Carvalho, M., ve Tippett, N. (2006). *An investigation into cyberbullying, its forms, awareness and impact, and the relationship between age and gender in cyberbullying*.

- Smith, P., Mandavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., ve Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49, 376-385.
- Stys, Y. (2004). *Beyond the school yard: Examining electronic bullying among canadian youth*. Master's Thesis, Carleton University, Ottawa, Ontario, Canada.
- Topçu Ç. ve Erdur-Baker, Ö. (2007). Yüz Yüze Gerçekleştirilen Akran Zorbalığı İle Siber Zorbalık Arasındaki İlişkinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, 456-461, Tokat.
- Topçu, Ç., Erdur-Baker, Ö. ve Çapa Aydın, Y. (2008). Examination of cyberbullying experience among Turkish students from different school types. *Cyber Psychology and Behavior*, 11, 644-648.
- Willard, N. (2007). The authority and responsibility of school officials in responding to cyberbullying. *Journal of Adolescent Health*, 41, 64-65.
- Yaman, E., Eroğlu, Y. ve Peker, A. (2011). *Başa Çıkma Stratejileriyle Okul Zorbalığı ve Siber Zorbalık*. İstanbul: Kaknüs Psikoloji.
- Yapıcı, A. ve Zengin, S. Z. (2003). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Tercih Sıralamaları Üzerine Psikolojik Bir Araştırma: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 173-206.
- Yazıcı, E., Ertekin, E., Peker, M. ve Dilmaç, B. (2011). Is there a relationship between pre-service teachers' mathematical values and their teaching anxiety in mathematics. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 263-28.
- Peker, A., Eroğlu, Y. ve Çitemel, N. (2012). Boyun Eğici Davranışlar İle Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Arasındaki İlişkide Cinsiyetin Aracılığının İncelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>.
- Ybarra, M. L. (2004). Link ages between depressive symptomatology and internet harassment among young regular internet users. *Cyber Psychology and Behavior*, 7(2), 247-257.
- Ybarra, M. L. ve Mitchell, K. J. (2004). Online aggressor/targets, aggressors, and targets: A comparison of associated youth characteristics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45, 1308-1316.
- Ybarra, M. L., Espelage, D. L. ve Mitchell, K. J. (2007). The co-occurrence of internet harassment and unwanted sexual solicitation victimization and perpetration: Associations with psychosocial indicators. *Journal of Adolescent Health*, 41, 31-41.
- Wolke, D., Woods, S., Stanford, K. ve Schulz, H. (2001). Bullying and victimization of primary school children in England and Germany: prevalence and school factors. *British Journal of Psychology*, 92, 673-696.

Investigation of Cyber Victimization in terms of Humanitarian Values and Socio-Demographic Variables *

İshak BÜYÜKYILDIRIM **

Bülent DİLMAÇ ***

Introduction

Among the most distinctive features of the information age we live in are; science, rapid technological developments and globalisation. With the development of information technologies, “accessing” became easier. In order to meet the requirements of increasing population, the need to communicate with great masses has arisen. The use of new information technologies came up as one of the important cheap and effective ways to communicate with these masses. One of the main reasons for the present era to be called information age is that, innovations in communication technologies get into our daily lives very rapidly (Karasar, 2008).

* The present study was derived from master's thesis of İshak Büyükyıldırım titled " Investigation of cyber victimization in terms of humanitarian values and socio-demographic variables" which was carried out under supervision of Associate Prof. Dr. Bulent Dilmac

** Teacher, Republic of Turkey Ministry of National Education

Address for correspondence: Kavakpınar Mah. Hakan sok. No:10 D:1 Pendik - İstanbul

E-mail: byishak@hotmail.com

*** Assoc. Prof. Dr., Necmettin Erbakan University, Ahmet Keleşoğlu Education Faculty, Department of Educational Sciences, Division of Guidance and Psychological Counseling,

E-mail:bulentdilmac@gmail.com

Information and communication technologies, especially the Internet, have become an indispensable part of our lives as they meet our need to access information that is increasing everyday, and to store and share the knowledge (Erdur-Baker and Kavşut, 2007). With the use of information and communication technologies in education, the obstacles in accessing information were cleared, and these brought innovations in educational activities. Especially internet is used among adolescents to transfer files from their friends, entertainment, shopping, and communication with school mates (e-mail), and to chat (Beran and Li, 2005). Among the most frequently used electronic communication devices used by adolescents are; mobile phones, electronic mails, MS and IM, blogs, chat rooms, web pages, and online notice boards (Campbell, 2005). The un-inspected and unlimited use of these electronic information and communication means causes some problems (Li, 2005). The communication by these means enables selecting victims easily, and spread messages including abuse, insult, and threats rapidly, since the users can hide their identities (Strom and Strom, 2004). This brings a new dimension to peer bullying, which is already an important problem at schools. This type of bullying called with various concepts such as cyber bullying or electronic bullying, has become the focus of studies recently in other countries (Li, 2005), and it has also been studies only recently in Turkey as well, yet many researches have been conducting research in this brief period of time (Erdur-Baker and Kavşut, 2007).

Cyber-bullying is defined as the repetitive and malevolent use of information and communication technologies by an individual or a group in order to harm other individuals (Belsey, 2008). Shariff (2008) defines it as threatening, insulting or sending sexually explicit photos or messages to individuals through web-sites, instant messaging, blogs, chat rooms, mobile phones, e-mails, and personal online profiles. According to Slonje and Smith (2008), cyber bullying should be considered as the conducting of traditional bullying through SMS, e-mails, mobile phone cameras, and Internet. Williams and Guerra (2007) define cyber bullying as the use communication mediums such as Internet, e-mails and blogs in order to insult, defame and mock other individuals. Hinduja and Patchin (2009) define cyber bullying as; the intentional and repetitive use of computers, mobile phones and other technological devices for harming other individuals, and they state that for an action to be an act of cyber-bullying, it should be repetitive, intentional, and have the purpose of harming. According to Willard (2007), cyber-bullying is the use of digital technology to send disturbing messages to other individuals and offend them socially. Anonymous calls,

spams, e-mails insulting, threatening or defaming an individual or a group, or audio, images, and texts spread through short messages, infected e-mails caused this harming acts called Cyber-Bullying (Arıcağ, 2009). As a result of these, there has been an increase in exposure to, or conducting cyber-bullying (Erdur-Baker & Kavşut, 2007; Arıcağ et al, 2008; Dilmaç, 2009; Peker & Eroğlu, 2010; Çetin et al., 2010; Eroğlu, 2011). Even if there is no personal contact between the bully and the victim in cyber-bullying, the victims exposed to these acts are damaged psychologically. Feelings such as depression, low self-esteem, fear, worry, disappointment, and shame are common among young people who are exposed to bullying (Hinduja and Patchin, 2005). Tokunaga (2010) emphasizes that, cyber victims struggle with problems such as loneliness, inability to establish social relationships, and anger; the effects of cyber-bullying on social relationships are similar to the effects of traditional bullying; and cyber victims cannot develop positive social behaviours just like traditional victims. Researches on cyber-bullying report that cyber-bullying affects individuals negatively in many aspects. There has been an increase in depression, crime, and substance use among individuals who were exposed to cyber-bullying (Mitchell et al., 2007). According to Beran and Li (2005), anger, anxiety, loss of motivation for school, academic failure, and absenteeism are observed among these individuals. The research conducted by Burgess-Proctor, Hinduja and Patchin (2010) on female cyber victims found that, 35% of the participants were angry, 30% of them were sad, and 41% of them were disappointed. Similarly, Patchin and Hinduja (2006) reported that feelings of anger, and worry besides social exclusion and despair were common among children who were exposed to cyber-bullying. Additionally, children and young people consider their bullying behaviours exhibited through the characters they created in virtual environment with their imagination as a game, and they don't take responsibility for these behaviours (Willard, 2006).

Producing information, and using this for the good of humanity, and evaluating these in accordance with the humanitarian values are the development indicators for the society and the age we live in (Ang, 1996). Values are closely related with feeling, ideas, and behaviour dimensions of humans. Social scientists state that values have a basic importance in explaining human behaviours. Values have been one of the main issues of social sciences in the last few decades. Recently, various sciences among social sciences study this as a research subject. Sociologists, social psychologists, anthropologist, and psychologists are among the scientists who study in this subject matter (Kusdil & Kagitçibasi, 2000).

Individual attitudes and behaviours are affected by values including morals and traditions. However, these values become concrete within norms, and become effective through norms. Because, unlike more general and abstract values; norms form a distinctive element of social life with their sanction powers (Dilmaç et al., 2009). Values are learnt in the socialisation process and can differ between societies and times (Budak, 2005). Finding a single common definition of the concept of values, which can be concretized as perspective to the world, humanitarian perception and thinking of today and tomorrow in the broadest sense, is very difficult (Erinç, 1995). Güngör (1998) and Dilmaç (2007) define values and the belief in whether something is desired or not; and Başaran (1992) defines it as the quality and quantity determining the importance of an object, procedure, and/or act within an organisation, and states that values are the tools used to assess an object, procedure, and/or act. With a different perspective, Erdem (2003) defines values as the tendency to prefer a condition to another. According to Şirin (1983), values can be defined as the measures determining what is desired, considered useful, and desirable, independent from a certain condition. To Pang (1996), a value is a mode of behaviour that can be preferred personally or behaviourally or an eternal faith in the ultimate state of existence. Özgüven (1994) claims that values affect individual attitudes, behaviours and cognitive processes on one hand, and facilitate the interaction with cultural patterns of the society and reflect them on the other.

Values are the primary elements that connect the members of a society, and maintain the society. Values determine the common behaviour patterns that should be followed in the society in accordance with a social cooperation. In this context, corruption of the values of a society, affects the unity of that society negatively (Yaman et al., 2009).

Bullying tendencies and behaviours observed among young people for various reasons are increasing in cyber environments as well. As a result, there has been an important increase in the number of scientific studies on the subject matter in foreign literatures (Dempsey and Storch, 2009; Hinduja and Patchin, 2007; Hinduja and Patchin 2010; Hoff and Mitchell, 2009; Shariff and Gouin 2005; Patchin and Hinduja, 2006; Smith et al., 2006; Smith et al., 2008; Willard, 2007; Ybarra and Mitchell, 2004a; Ybarra and Mitchell, 2004b; Juvonen and Gross 2008; Tokunaga, 2010; Kowalski and Limber, 2007). There is a similar case in Turkish literature as well (Arıcak, 2009; Arıcak, et al., 2008; Dilmaç, 2009; Şahin et al., 2010; Baker and Kavşut, 2007; Topçu and Erdur-Baker, 2007;

Eroğlu et al., 2011; Özdemir and Akar, 2011; Yüksel, 2011; Yaman, Peker, 2012). For this reason, more studies on cyber bullying and victimization, which are becoming more and more common in the world and in Turkey, with different samples will contribute to the literature. Consequently, the purpose of the present research is investigation cyber victimization among secondary school students in terms of humanistic values and socio-demographic variables.

Method

Research Model

The present research adopted relational screening model, which is a sub-type of general screening model. General screening refers to screening a group, or sample from a universe, in order to make a general judgement of the whole universe, which is made up many elements. General screening models can be single or relational. Relational screening model is used to define the existence and/or level of a change between two or more variables (Karasar, 2008).

Data Collection Tools

Data collection tools used in the present research are; “Personal Information Form” used to get some personal information about the participants; “Humanitarian Values Scale (HVS) (Dilmaç, 2007); and “Cyber Victimization Scale” (Arıcak et al., 2012) used to find out whether participants were cyber victims.

Data Analysis

Data collected with the data collection tools were analysed on SPSS 18.00 packaged software. Pearson product-moment correlation coefficient was calculated to determine the correlation between Humanitarian Values and Cyber Victimization among adolescents. One-way Variance Analysis and Independent T-tests were used to find the differences between values and cyber victimization in terms of socio-demographic variables.

Discussion

This section of the research discusses and interprets findings obtained from the analysis of cyber victimization, humanistic values and socio-demographic

variables within the context of related literature. According to the findings obtained in the present research;

There is a correlation between humanitarian values and cyber victimization. Analyses revealed statistically significant and negative correlations between cyber victimization and friendship, pacifism, and respect. Accordingly, cyber victims have responsibility, friendship, tolerance, and honesty values less than the students who were not.

According to the findings obtained in the present research, cyber victimization scores don't vary by gender at a significant level. This finding is in agreement with the findings of previous researches (Li, 2006; Slonje and Smith, 2008; Syts, 2004; Williams and Guerra, 2007). Some researches on the relationship between cyber victimization and gender, didn't find any significant differences across genders (Li, 2006; Slonje and Smith, 2008; Williams and Guerra, 2007; Peker et al., 2012). However, there are some researches, which found significant differences across gender in terms of the types of exposure to cyber bullying. Slonje and Smith (2008), who conducted a research on adolescents, found that girls were exposed to cyber bullying through e-mails more than boys; and Smith, Mahdavi, Carvalho and Tippet (2006) reported that girls were more exposed to cyber bullying through text messages and phone calls than boys.

Another finding of the present research is that, cyber victimization scores don't vary at a significant level by age. Previous researches on the subject matter also didn't report any significant effects of age variable on cyber victimization (Erdur-Baker & Kavşut, 2007). With older age, exposure to peer-bullying decreases, physical bullying is done less, but indirect bullying is encountered more (Ortega et al., 2009; Rigby, 2007; Şirvanlı-Özen, 2006). Analysis of the rates for exposure to bullying by age shows that, as age gets older, victimization rates decrease (Atik, 2006; Fekkes et al., 2005; 2005; Kapçı, 2004; Nansel et al., 2001; Pişkin, 2005a; Totan, 2008; Wolke et al., 2001). The reason for the insignificance of the difference found in the present research may be the narrow range of age for participants. There are some researches in the related literature claiming that cyber bullying increases with older age due to easier access to mobile phones and Internet (Campbell, 2005; Ybarra & Mitchell, 2004), and some other reporting that there are no significant differences between cyber victimization scores by age (Katzner et al., 2009; Smith et al., 2008; Smith et al., 2006). Researches on the subject matter argued that, younger adolescents were more vulnerable to cyber bullying acts due to their inexperience in Internet,

and the lack of skills of coping with cyber bullying and assessing threats from virtual environment correctly (Ybarra et al., 2006; Williams and Guerra, 2007).

Cyber victimization scores of the participants of the present research didn't vary by class level variable at a significant level. Erdur-Baker & Kavşut (2007) also obtained similar results in their research. Smith, Mahdavi, Carvalho and Tippett (2005) who conducted a research on adolescents between the ages of 11 and 16; and Slonje and Smith (2008) who conducted a research on adolescents between the ages of 12 and 20 didn't find any significant differences in cyber bullying scores by class level variable. These findings are consistent. Some other similar researches also provided similar findings that cyber bullying didn't differ by class level (Akar, 2011; Bayar, 2010; Burnukara, 2009; Slonje and Smith, 2008; Williams and Guerra, 2007; Ybarra et al., 2006; Özdemir et al., 2005). While some researches didn't find any significant differences in cyber victimization scores by class level (Katzner et al., 2009; Özdemir and Akar, 2011; Smith, Mahdavi et al., 2006; Smith et al., 2008), some other reported that cyber victimization was higher among upper class level students (Burnukara, 2009; Campbell, 2005; Kowalski and Limber, 2007; Ybarra and Mitchell, 2004).

Another finding of the present research is that, cyber victimization scores varied at a significant level by the number of times of exposure to cyber bullying. The students who have cyber bullied at least one or more can exhibit this behaviour more frequently than the students who have never been bullied, since the first group is more informed and experienced than the latter (Serin, 2012). Raskauskas and Stoltz (2007) reported in their research that, almost half of the students between the ages of 13 and 18 were cyber victims, and one of every five students was a cyber bully. In another research, Patchin and Hinduja (2006) stated that one of every nine students younger than 18 was a bully, and one of every three was exposed to cyber bullying. Li (2007) found that, one of every three students was a cyber victim, and one of every five students was a cyber bully. Dilmaç (2009) reported that almost 25% of university students did cyber bullying at least once, and half of them were exposed to cyber bullying at least once in their lives. Another research (Arıcağ et al., 2008) found that one of every three students was a cyber bully. Topçu (2008) found that almost half of high school students were cyber bullies. Erdur-Baker and Kavşut (2007) reported that one of every four students between the ages of 14 and 19 using information and communication technologies frequently was a cyber bully, and one of every three students was exposed to cyber bullying. In a similar research,

Arıcak (2009) found that 20% of university students had done cyber bullying at least once in their lives, and half of them were cyber victims. Cyber victimization scores vary according to the cyber-bullying variable. According to the findings, students who state that they do cyber bullying are also cyber victims, and students who state that they do cyber bullying less are less exposed to cyber bullying. Similar researches conducted in Turkey and other countries (Arıcak et al., 2008; Erdur-Baker, 2010; Topçu et al., 2008; Patchin and Hinduja, 2006; Li, 2005; Stys, 2004; Beran and Li, 2005; Erdur-Baker and Kavşut, 2007; Ybarra et al., 2007) also found that students who exhibited cyber bullying behaviours were exposed to cyber bullying acts.

Keywords- Humanitarian Values, Cyber bullying, Cyber victimization, Adolescence